

STIMULAREA CREATIVITĂȚII ELEVILOR DIN PERSPECTIVA DIDACTICĂ

Ecaterina SCOARȚĂ, *asistent universitar,*
USMF „Nicolae Testemițanu”,
Catedra medicină de familie
ORCID ID: 0000-0001-8183-7758

CZU: 37.025

DOI: 10.46727/c.01-02-12-2023.p35-39

Summary. An important role in the system is increasingly assigned to the task of developing the independence and creativity of students' thinking. The development of creative thinking has come to the forefront of the concerns of psychologists and educators, especially in the last decade. To this contributed, on the one hand, the modification of the conception about the role of heredity in determining human capacities, in the sense of assigning an increasingly important role to social-educational influences, and on the other hand, the impetuous development of science, with its various applications. It requires a growing number of professionals to be able to cope with the ever-increasing demands of science, technology and culture.

Keywords: creativity, development of independence, creative thinking, human capacities, teaching process.

Stimularea spiritului creativ al elevilor este unul dintre obiectivele de bază urmărite în cadrul procesului educațional, căci acesta echivalează cu procesul de cultivare a abilităților practice. Creativitatea reprezintă un fenomen special, o adevărată provocare contemporană și o problemă cu interpretări variate, presupunând capacități care diferă de la om la om, de la profesor la profesor. Conceptul desemnează aptitudinea de a realiza ceva nou și original, cu implicare activă și adoptare a unei atitudini deschise.

La rândul său, creativitatea nu înseamnă doar receptarea și utilizarea noului, ci, în primul rând, crearea lui. Oamenii creează, pentru că simt nevoia esențială de dezvoltare, prin scriere cresc intelectual, iar prin producere își aplică cunoștințele. Pentru a rezolva diverse crize, pentru a implementa schimbările este, de asemenea, necesar să se stimuleze creativitatea.

Personalitatea creatoare este dimensiunea creativității, care evidențiază resursele sistemului psihic uman, capacitatea acestuia de a desfășura un proces creator cu scopul de a produce ceva nou, original, semnificativ. Sarcina activării și dezvoltării potențialului creativ al profesorului se impune atât din perspectiva intereselor individuale, cât și din cea a intereselor sociale. Cât privește individualitatea, creativitatea în sens pedagogic, este o sursă esențială de satisfacție personală: fenomene prin care creația devine principala modalitate de dobândire a sentimentului de autorealizare [5].

În zilele noastre, își face tot mai mult loc ideea că la orice persoană normală creativitatea poate fi dezvoltată într-o măsură mai mică sau mai mare, într-o direcție sau alta.

Abordarea creativității în educație vizează, în opinia lui S. Cristea, formarea-dezvoltarea unei personalități capabile să se angajeze creator în plan cultural-profesional-etic.

Obiectivele specifice vizează, în accepția autorului, proiectarea-realizarea unei educații problematizante, posibilă prin:

- ✓ stimularea gândirii creative prin sesizarea și rezolvarea unor situații-problemă din ce în ce mai complexe;
- ✓ dezvoltarea capacităților operaționale definitorii pentru personalitatea creatoare (analiză-sinteză; generalizare-abstractizare; evaluare critică);
- ✓ activarea metodologiilor pedagogice bazate pe corelarea optimă a factorilor interni (stil cognitiv și aptitudini creative) cu factorii externi (tehnologiile de comunicare-cercetare-acțiune practică-programare specifică, necesare pentru cultivarea creativității) [1, p. 68].

Obiectivele concrete vizează operaționalizarea unor sarcini concrete, realizabile pe parcursul desfășurării activităților de stimulare a flexibilității gândirii, cultivare a gândirii divergente, valorificare a aptitudinilor speciale.

Astfel creativitatea profesorului se bazează pe analiza factorilor și a variabilelor, care joacă un rol important în activitatea didactică. Creativitatea, în procesul educațional, definește un produs creator, situat cel puțin la nivel inventiv, proces creativ, orientat în direcția sesizării și a rezolvării situațiilor-problemă la nivelul gândirii divergente, o dimensiune axiologică a personalității care valorifică resursele sistemului psihic uman, la nivelul interacțiunii optime dintre atitudinile și aptitudinile creative. Prin creativitate putem înțelege dispoziția inventivă sau capacitatea de înnoire existentă în stare potențială la orice elev.

Prin exerciții bine alese, profesorul poate educa la elevi încrederea că fiecare dintre ei posedă capacitatea de a fi creativ, că aceasta se poate dezvolta prin însușirea de noi tehnici de gândire. Pentru aceste obiective, în grupă trebuie format un climat de lucru definit prin următoarele:

1. întrebările elevilor să fie tratate cu atenție, ideile lor – recepționate cu respect;
2. profesorul să le întărească constant convingerea că ideile discipolilor sunt valoroase, învățându-i criterii de evaluare;

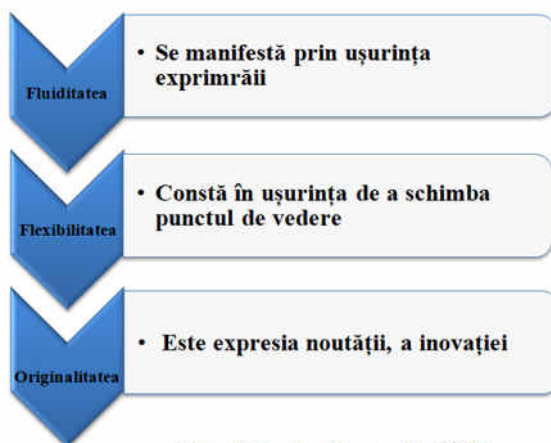

Fig. 1 Factorii creativității

3. în anumite perioade, elevii să lucreze producând idei fără o evaluare din partea profesorului;
4. de fiecare dată, producției deliberate de idei să-i fie rezervat un anumit timp;
5. să se lucreze cu întreaga clasă, individual sau pe grupe mici [6, p. 54].

În general, un produs nou trebuie să fie original și neprevăzut. Acesta trebuie să se deosebească de ceea ce autorul însuși sau alte persoane au realizat până acum în domeniu. Totuși, o soluție nouă nu poate fi considerată creativă decât atunci când este adecvată, când satisface anumite cerințe. Importanța acordată acestor două criterii, noutatea și adecvarea, în cadrul judecăților asupra creativității, variază în funcție de elevi și de natura problemelor/sarcinilor asumate.

Însăși natura procesului de creație poate fi luată în considerare pentru a judeca dacă un produs reprezintă o dovadă a creativității autorului său. O operă, o lucrare de orice gen, creată prin hazard sau prin simpla aplicare a regulilor specificate de altcineva, este considerată, de obicei, mai puțin creativă decât opera sau lucrarea rezultată dintr-un efort deosebit, continuu și intenționat, conștient, care a avut de înfruntat anumite probleme în realizare [3].

Numai atunci când elevii se implică în cadrul orelor, aceștia devin mai creativi. Această realitate în învățământul contemporan, centrat pe elev/student, deține un rol bine determinat în dezvoltarea potențialului intelectual. Încercăm să utilizăm metode și procedee noi pentru a face procesul de învățare mai plăcut, drapăm lecția cu emoții firești, motivând parcurgerea cu forțe proprii a materialului studiat și stimularea interesului elevilor.

Valorificând terminologia propusă de Ioan Cerghit, constatăm că didactica modernă este centrată pe experiența individuală, proprie, rezultată din confruntarea, explorarea activă, nemijlocită a realității: experiența sensibilă. În funcție de această sursă, metodele de explorare organizată a realității folosesc ca suport principal imaginea [2, p. 156].

Deși creativitatea este o nevoie socială, care asigură supraviețuirea unui popor, totuși, chiar și în societățile avansate din punct de vedere științific și tehnic, pot fi aduse numeroase critici culturii și educației. C. Rogers le aduce pe următoarele: în educație se tinde spre formarea unor oameni conformiști, cu stereotipuri numeroase și marcante, considerându-se că este de preferat să asiguri o educație cât mai completă decât să dezvolți o gândire originală și creativă; cei creativi, care formulează ipoteze noi, au idei originale și îndrăznețe, sunt oarecum tolerați.

În funcție de felul cum este organizat și orientat, procesul didactic poate duce la dezvoltarea gândirii creatoare sau a gândirii critice, după cum poate duce și la formarea unei gândiri șablon. Dacă în instituția de învățământ profesional-tehnic, profesorul se mulțumește cu o reproducere textuală, elevii nu se vor strădui să reprezinte materialul consultat într-o formă personală, să gândească asupra lui, să caute soluții originale, să grupeze și să ierarhizeze ideile etc. Cu sau fără voia lui, un atare profesor va contribui la educarea unei gândiri șablon, la frânarea dezvoltării spiritului critic și a gândirii creatoare. Rezultatele vor fi diametral opuse dacă vom stimula studiul individual al elevului, încercarea de a găsi soluții originale, de a interpreta și aplica cunoștințele, de a gândi independent [6, p. 11].

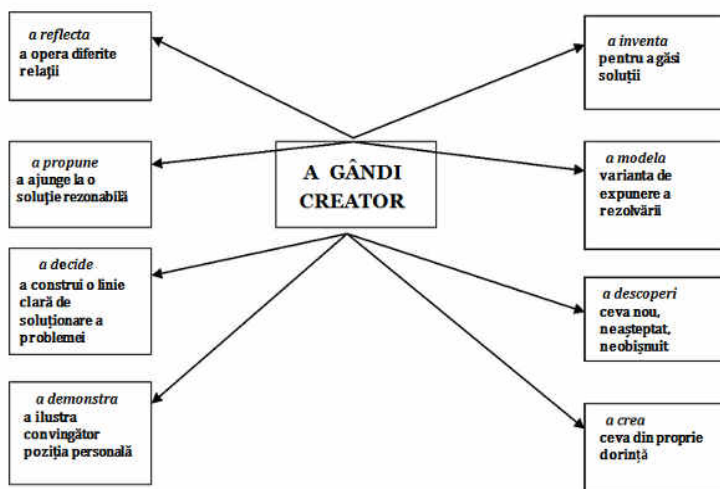

Fig.2 Coordonatele creativității elevilor

Creativitatea deține astfel o dublă valență instrumentală, care constă în ipostaza individual-procesuală de modelare a comportamentului adaptiv-crescător și în cea social-fenomenologică de asigurare a progresului social prin asimilarea socială a comportamentelor creatoare individuale [3].

În sistemul de învățământ, știința este ordonată, prezentată într-o manieră logică, evidentă, deductivă în primul rând, pe câtă vreme în munca de creație și calea este inductivă, cu multiple incertitudini, în care spiritul trebuie să asimileze și să pătrundă noțiuni care încă nu există ca atare. Situațiile ce restrâng gândirea creatoare a elevului sunt mult mai frecvente. De cele mai dese ori, elevul poate ridica probleme sau pune întrebări la care profesorul nu poate răspunde, la care se adaugă lipsa de timp necesar analizei întrebărilor și oferirii unor răspunsuri.

Din acest motiv, sunt mulți elevi cu note mari, dar cunoștințe insuficient asimilate, un stil cunoscut în abordarea problemelor, rigiditate în gândire. Problema găsirii celor mai eficiente metode de dezvoltare a flexibilității și creativității gândirii în condițiile procesului de învățământ se află la ordinea zilei. Scopul tuturor acestor activități este de a dezvolta la elevi aptitudinea și priceperea de a confrunta și rezolva creator problemele pe care le vor întâlni ulterior în practică și în procesul de cunoaștere [9].

Un rol important revine factorilor motivaționali, deoarece motivația este o componentă vitală a creativității. Or, în procesul de rezolvare a problemelor, motivația moderată se dovedește a fi cea mai eficace. O motivație prea intensă poate să frâneze rezolvarea problemei. Dacă elevul este prea concentrat asupra scopului, excluzând alte aspecte relevante din situația-problemă, adeseori nu poate ajunge la soluție.

Majoritatea profesorilor consideră că creativitatea poate fi dezvoltată, deși mulți și-o imaginează ca pe un har, ceea ce ar însemna un set de aptitudini înnăscute. Anume de aici se alimentează opinia că persoanele înalt creative se deosebesc calitativ de alți oameni. Totuși, nu au fost găsite probe care să confirme acest punct de vedere. În schimb, avem indicii că există diferențe legate de gradul de dezvoltare, nu de conținut! și că acestea țin de nivelurile de cunoaștere, abilitare și motivație [5, p. 102].

Procesul pedagogic trebuie privit în mod unitar, fără a fi „desfăcut” pe componente. Baza acestuia reprezintă educația centrată pe elev, elementele constitutive ale acesteia fiind învățarea problematizată și învățarea problematologică [8, p. 57].

Centrarea pe cel ce învață are valențe formative incontestabile. Elevul care învață trebuie să demonstreze comportamente în care să se regăsească acele competențe care îi vor fi de un real folos în viață. În cadrul acestei abordări, cunoașterea este privită ca proces, iar elevul – ca subiect proactiv, partener al profesorului în construirea cunoașterii, individualitate care denotă inițiativă și răspunde pentru propria formare și dezvoltare.

Abordarea educației din perspectiva centrării pe elev presupune dezvoltarea personalității, valorificarea potențialului fiecărui elev. Acesta, la rândul lui, trebuie să-și asume un înalt grad de responsabilitate în contextul învățării, să-și aleagă activ și conștient scopurile, precum și să-și poată administra învățarea [6].

Metodologia propusă le permite cadrelor didactice fie să creeze noi activități, fie să asambleze în mod corespunzător părți din diferite activități educaționale care sunt identificate ca fiind creative. Pentru ca elevul să aibă reușită școlară, este important să analizăm atitudinea profesorilor și a studenților/elevilor față de creativitate, deoarece influențează predarea și planificarea lecțiilor.

Concluzii

Creativitatea pedagogică reprezintă capacitatea complexă de a proiecta și realiza activități instructive și educaționale eficiente, orientate spre producerea unor lucruri noi. Folosind diverse metode, cadrele didactice se vor asigura că pot înlătura blocajele sociale, metodologice și emotive, care pot împiedica desfășurarea în condiții optime a unei învățări de tip creativ. Modul de predare va fi orientat cu precădere spre încurajarea inițiativei și interacțiunii spontane și dirijarea tuturor elevilor. Astfel învățarea creatoare se va axa nu doar pe adaptabilitate și flexibilitate, ci și pe dezvoltarea unei atitudini prospective și anticipative, care să le permită elevilor proiectarea unor situații-problemă și elaborarea unor soluții originale.

Bibliografie:

1. CALUSCHI, M. *Grupul mic și creativitatea*. Iași: Cantes, 2001, 250 p.
2. CERGHIT, I. *Metode de învățământ*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1980, 280 p.
3. CRISTEA, S. *Dicționar de termeni pedagogici*. București: Editura Didactica și Pedagogică, 1998. ISBN 973-30-5130-6.
4. CUCOȘ, C. *Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice*. Iași: Polirom, 1998.
5. DULGHERU, V. *Manual de creativitate*. Chișinău: Editura Tehnico-INFO, 2000. ISBN 997563065.
6. FRYER, M. *Predarea și învățarea creativă*. Chișinău: Editura Uniunii Scriitorilor, 2004, 256p. ISBN 9975-63-06-5.
7. GIRBOVEANU, M., NEGOESCU, V. *Stimularea creativității elevilor în procesul de învățământ*. București, 1981.
8. GRĂDINARI, G. *Formarea competențelor comunicative ale studenților prin Case Study. Studiu monografic*. Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2007. 245 p.
9. MOLDOVANU M. *Mentalitate creativă – perspectivă psihosociologică*. București: Coresi, 2002, 238 p.